

Szerkesztői szállítás

Belső-farkasutca 76. szám, hova a lap szellemi részét illető közlések nyelvezetűek.

Az értékes cikkek díjaztatnak. Kéziratok nem adnak vissza.

Előfizetési díj:

Egész évre	12 fr.
Félévre	6 "
Negyedévre	3 "
Egy hónapra	1 "

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

„KELET”

előfizetési feltételei:

Egész évre 12 frt. Negyedévre 3 frt.
Félévre 6 frt. Egy hónapra 1 frt.

Egyes szám ára 5 kr.

Az előfizetési pénzek — legcélszerűbben postai útvánnyal — Kolozsvárra, Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

A „Kelet” kiadóhivatala.

Pest, 1871. sept. 29

(A.) A magyar kormány, a magyar törvényhozás oly ritka liberalitást, oly önzetlen jó akaratot tanúsított mindenkor Szent István koronájának egyik tagja, Horvátország iránt, minőt a nemzetek egymással való érintkezésének történetében nem gyakran találunk. Nyolcz évszázad változatteljes története egymáshoz csatolta a horvát és magyar népet, a közös öröm, a közös bánat és a közös érdek hosszú időközön át összefűzte őket s még a múlt század végén maga a horvát tartománygyűlés volt az, mely követelte, hogy a két népet összefűző kapocs szilárdabbá alakíttassék. A mi a múlt században lehetetlennek látszott, az egész nagyságában megvalósult az utolsó ötven év alatt. A fölébredt nemzetiségi érzület, melyet gonosz izgatók tévútra irányoztak, a reactio által táplált elbizakodottság s sok más körülmény, melyet hazánk ellenségei ügyesen kizsákmányoltak, a horvát népet ellenünk bízítotték, s volt oly idő, midőn az fegyvert emelt a közös anya: Magyarország ellen.

Ezen szomorú napokat oly korszak követte, melyben Magyar- és Horvátország ismét közösen viselék az idegen uralom jármát, ismét közösen szenvedtek. Ki hitte volna, hogy a közös szenvedés elmúltja után a két testvérm nemzet nem testvériesen fog ismét egyesülni? Magyarország azonnal baráti karját nyújtá Horvátországnak, mielőtt a közös nyomás engedni kezdte. „Fehér lap”-ot hagyott számára, hogy maga írja föl reá ama feltételeket, melyek mellett Magyarországgal újlag csatlakozni óhajt. Hosszas vajadások után létrejött az egyezés. Horvátország oly jogkör, oly önállóságot és önkormányzatot nyert általa, minőről a galicziai lengyelek álmodni sem mernek, minők a csehek — kik pedig mind szám, mind intelligencia tekintetében összehasonlíthatlanul a horvátok föltt állanak — vágyaik netovábbjának tartanak. Magyarország nagy adóterhet vállalt magára, nem riadt vissza semmi áldozattól, csak hogy a régi benső viszonyt e két nép közt helyreállítsa.

Mi lön mindezen engedmény hatása? A horvátok ugyanakkor, midőn a magyar kormány a határörvidéket számukra az osztrák militarismus torkából kiragadta, olyan képviselőtestületet választott magának, mely a nem rég létrejött kiegyezést és uniót ismét szétrobbantani akarja. Ezen magát „nemzeti”-nek nevező horvát párt még nem tette ugyan közzé hivatalos programját, de a mennyire lapjainak nyilatkozataiból s más jelenségekből észrevehetni, az uniót egészen tarthatlan s a létel feltételeit nélkülöző viszonyná kívánja alakítani. Eltekintve azonban magoktól a kitűzött feltételektől, Magyarország már azt sem engedheti meg, hogy most a horvátok vegyék át a baloldali szerepét s folytonosan oly dolgokkal za-

varják az országgyűlésnek a belreorganizációra irányzott erőfeszítéseit, melyek szerencsésen már egyszer elintéztettek. Mint a baloldal a közös ügyeket, úgy akarják most a horvátok az unio kérdését folyton előtérbe hozni; de minő eredményre jutna a magyar törvényhozás, ha az annyira sürgetett belreform helyett, mindig a már rég eldöntött constituálási kérdéseket kellene elővennie!

Ezt megelőzendő a horvát tartományi kormány és pedig ő felsége a király közvetlen iniciatívája folytán immár másodizben, és pedig most egész 1872. január 15-ig elnapolta a horvát tartománygyűlést. A kormány teljesen jogát gyakorolta, midőn a gyűlés elnapolását kimondotta. És mégis 51 képviselő jónak látta az intézkedés ellen közös óvást emelni. Az óvás a választókhoz intézett nyílt levél alakját viseli s állítólag meglehetősen mérsékelt hangon van írva. Nem ismerjük még az óvás szövegét, de hogy az elnapolás szükségessé vált, azt a horvátok magoknak tulajdonítsák. Ugy látszik, itt a horvátok a csehek által eszközül használtattak. A csehek ugyanis a magyaroknak otthon akarnak foglalkozást szerezni, hogy a német-cseh viszályba avatkozni idejük ne legyen, s úgy látszik csakugyan igaz azon keringő hír, hogy a horvát izgatók a csehektől 150,000 frtot, mások szerint még többet kaptak volna a választások idején. Bármint álljon a dolog, a csehek nem érték el céljokat. Magyarország fenn tudja tartani a rendet saját területén, s képes lesz jogát megvédeni, ha azt a lajthantuli nemzetek akármelyike fenyegetné.

BELFÖLD.

Román lapszemle.

A „Gazeta Transilvaniei” a Hon és Reform mellett a múlt hetekben egy képviselő által a választási törvény tárgyában kiadott memorandummal foglalkozott. Nem tudja, hogy ki lehet a szerzője, annyit azonban kiveszen belőle, hogy román, miután az erdélyi választási törvénnyel foglalkozik. Azt is látja a memorandum indoklásából, hogy a szerző egyetértőleg trafical a magyarokkal, s szeretné reászadni a románságot azáltal, hogy a választási törvény revisiója által engedjék kisiklani lábaik alól a politikai alapot, s hogy szép szerével áldozzák fel az eddigi politikai elvet, s fogadják el az unio tényét. Az adatokat igazaknak tartja, azonban a kíváncsi indoklását sehoggy sem fogadja el.

A „Federatione” 93. számának vezércikke szintén az erdélyi románság politikájával foglalkozik. A „Federatione” lévén jelenben a román nemzeti pártnak ugyszólván hivatalos közlönyül elismerve, miután ezen vezércikk, a mint látszik az Erdélyben jelenleg felmerülő kiegyezkedés ötletéből van írva, érdekesnek tartjuk egészen közölni, hogy a közönség e manifestum felől magának tudomást szerezhesen.

„Azt mondják, — kezdi a cikk, — hogy az erdélyi románok eddig követett politikájukkal felakarnak hagyni. Nem tudjuk, ha van-e alapja ezen „azt mondják”-nak, — azonban az, a ki a románoknak, s különösen az erdélyieknek 1860. év óta tanúsított magatartását figyelemmel kísérte, valóban nem fog csodálkozni azon, hogy: „azt mondják.”

El kell hogy ösmerjük, hogy nekünk románoknak a sok szellemi s anyagi fogyatkozásaink között van egy betegségünk, a melyet dődőseinktől örököltünk: az egyenletlenség. Ez azonban míg egy részről a mi politikai confusióinknak oka, másrésztől jó politikai iskola gyanánt is szolgál.

Egy tekintet a legközelebbi évtizedre s meggyőződhetünk, hogy nem vagyunk sem politikuskok, sem okos emberek.

Örömmel üdvözlőtük az oktoberi diplomát, elmentünk a szebeni, el a kolozsvári or-

szággyűlésre, s ha nem is mindnyájan, de nagyobb részt elmentünk Pestre is, a honnan — észrevevén magunkat — pirulás nélkül ugyan, de egyenkint szökdöstünk vissza.

Eljött az 1869—1871. évi országgyűlés és egyetértőleg, mindnyájan passivitásra határoztuk el magunkat.

És most azt mondják, hogy a passivitas nem jó, s az activ térre kell hogy kilépünk, s minden feltétel nélkül menjünk be a pesti országgyűlésbe.

Ezt hallva azon kérdés merül fel: Vajon nem leszünk az által nevelésessé, s nem veszünk el azon kevés erkölcsi erőnket is, a melyet százados politikai ellenfeleink előtt a legutóbbi lépésünkkel nyertünk?

Mondjanak bár mit is, az azonban oly tiszta mint a nap fénye, hogy a magyarnép, mely a szabadság, testvériség s egyenlőségről szemfényvesztő hitegetéseivel az egész világgal el tudta hitetni az ő szabadelvűségét, el van határozva, hogy a nemzeteknek, és főleg a románnak semmit sem fog engedni(?) Vagy nem látjuk-e, hogy mily dühösek lesznek már csak a gondolatára is, ha most a megye szervezésnél kérjük, hogy vagy egy államát a románok számára állandósítsanak? Azt mondják, hogy a magyar államban senkit mást el nem ösmernek, csak magyart. Csak a vak nem láthatja, hogy megyén a magyarizálás! A kormány magyar, pedig az ország különböző nemzetekből van összealkotva; — az országgyűlés magyar, minden de minden magyar. A mi pedig a nemzeti jog tiszteletben tartását illeti, semmi különbség sincs a magyar és török között. Sőt sok tekintetben ez utóbbi még ajánlatosabb.(!)

Ezen sorok írója nem vonja kétségbe az activ románpárt (brassóiak) őszinteségét, azonban kétségbe vonja a magyarokét, kik szavukat soha sem szokták megtartani.

Vagy nem ösmeretes-e, hogy az 1865-ki kolozsvári országgyűlésen, mily zajos felkiáltások között ígérték meg, egy az 1848-diki törvényekben hiszékeny román képviselőnek, hogy felolvasott programja minden pontját teljesíteni fogják! Ezen ember mint képviselő bement a pesti országgyűlésre, 1868-ban mint meggyőződéssel bíró férfiú, könnyezve volt kénytelen bevallani, hogy mennyire csalódott.

Vagy nem ösmeretes-e az is, hogy mennyire telve voltak lapjaik azon ígéretekkel, hogy menjenek csak az erdélyi román képviselők Pestre, s ott valamennyi történelmi jogon alapuló kívánalmaikat teljesíteni fognak. S mi lett az eredmény? Az, hogy a farkas elhanyja szőrét, de természetét le nem vetkezi.

Nem mi románok vagyunk hivatva arra, hogy közeledjünk, hanem a magyarok, a kiknek a hatalom kezében lévén, képesek kívánatainkat teljesíteni. Mi a nélkül nem vagyunk képesek így semmit is elérni mert az országgyűlésen kisebbségben lennénk.

Elégítsen ki bennünket a magyar nép jószántából, s akkor mi leszünk legjobb barátjai.

Megérkezett az idő. román testvéreim, hogy vessük el a sopánkodó, poltrón stb. politikát, s mutassuk meg, hogy tudunk várni. Fogadjuk el a magyarok 1860 éven inneni politikai helyzetét, s ne hallgassunk senki szavára, mert az activisták állása, fictio, a mit eléggé bizonyít 1865—1869-dik év.

Ezen sorok célja a románokat s főleg az erdélyi népet felvilágosítani helyzetükről, s megmutatni, hogy mily erkölcsi alapot ad a passivitas, s hogy mily illusorius a magyarság hitegetése.(!) Ha azonban a románság mégis megunta a helyzetét, indítványozom, hogy hivassék össze egy translajthania, vagy Szent István koronája alatt lehet összes románok congressusa, ha ez nem lehet, egy erdélyi román congressus, a mely egy minden románra nézve kötelező programot állítson meg. Magától értetődik, hogy a 40 ezer román vérvél megpecsételt erdélyi román programra nézve csak annyiban birhat befolyással, a mennyire ezt a helyzet kívánja.

Bezárjuk a bukuresti „Romanulu” azon figyelemztetésével: Vigyázzatok románok, mert újra álnok hitegetésekkel hálózhatnak körül, mint 1865-ben, s újra a ti tudatlanságotokat akarják felhasználni, melyet már annyiszor megmutattatok!(!)

M.-Vásárhely, 1871 sept. 26-án.

Örökös ohajunk volt és leend többre-többre haladni az ismeretek térein; de az anyagi

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hova az előfizetések a hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak:

Négyezer hasábozott garmond sor ára 6 kr. Bélyegdíj minden hirdetés után 30 kr. Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelik Alajosnál (Wollzeile 22 Haasensteint és Vogelmét (Neuer Markt 11.)
Pesten: Lang Leopoldnál (Erzsébet-1 9 szám emelet.)

nékülözések annyi akadályt gördítenek czélunk elé, hogy csak valamennyire haladhatni is nagy küzdelemmel sikerülhet.

Eddig is várt tőlünk a világ, de sorsunkkal, helyzetünkkel nem gondolt, nem törődött senki. Pályánkon sok a küzdés; kevés a jutalom és gyakran a legelkessebb, legönzetlenebb igyekezetnek is hálátlanság a bére. Munkáltunk és túrtunk; reméltünk és csalódtunk.

Kárhoztatni tudott mindenki, jutalmazni senki; a tanítást megvárták tőlünk, a mivel pedig éltünk tengethessük, arról nagy részben magunknak kelle gondoskodnunk.

Nem vádlunk, nem kárhoztatunk senkit, szenvedéseink okozója tán a korszellem volt. Elmult-e e kor, változik-e sorsunk? ez a jövő titka.

Hogy ügyünk ma már más szempontból tekintetik, ez áll; de hogy mi leend követke-zése, viszont a jövő rejtelmeiből fog kifejlteni.

Reményünk éled, mert koruunknak a jobb érzelműeket átlengő szelleme kitárta — ha 16-vid időre is — vágyaink előtt az előretörhetés útját, tevékeny részvétet, érdeklődést támasztván ügyünk iránt sok nemes kebelben.

A mint megpendült a pótanfolyam eszméje, valami édes öröm lengé át kebelünket, s egy hatalmas vágy biztató reménye által ösztönözöttet csak magyarajkuak 134-en vettünk részt a m.-vásárhelyi pótanfolyamból, ide érte a hazánk távolabb részéből jöttöket is.

E tanfolyam ideje már bevégeződött, s mi készül félben vagyunk e rövid időn szerzett ismereteinket lelkünk örömeivel megfűszerezve elvinni, hogy a mint vettük azoknapon osztogassuk azt hazánk ifju nemzedékéi közt. De mielőtt távoznánk, nem tehetjük, hogy hálánkat ne nyilvánítsuk az érdeklött feleknek.

Érdekelje hálánk legelsőbbben is azon feledhetlen egyén emlékéit, ki mint írói államférfi és a tanügynek bölcs vezetője oly érdemekkel szállt sirjába, kinek lelkében fogamozott meg a pótanfolyam magasztos és korszerű eszméje.

Köszönet a magas kormányának, hogy alkalmat és módot nyújtott nekünk a pótanfolyamon megjelenítésre. Viruljon fel működése nyomán a hon s boldoguljon a nemzet annyi vész — annyi szenvedés után!

Fogadják hálás köszönetünket kir. tanácsos és tanfelügyelő mélt. Filep Albert ur, kinek fáradoalmas működése nyomán nyerhettük meg azon kellekeket, melyek nélkül e téren nem haladhattunk volna.

Fogadják hálás köszönetünket tanácsaink, névszerint: Mentovich Ferenc, Horváth Gáspár, Paal Gyula, Gál Domokos; kik e téren vezéreink valának, kik ismereteik közlése végett e tanfolyamon oly fáradhatlan buzgalmat tanusítának, kiktől megválnunk szomorú — fájdalmas.

Fogadják köszönetünket végre a város azon nemeslelkű tagjai, kik szállást adva megoszták velünk hajlékukat

Köszönet azoknak is, kik irántunk valami érdekeltséget tanusítani szivesek valának.

Adja az ég, hogy a ránk tett áldozatok hozzák meg kívánt gyümölcseiket a haza vete-ményes kertjében, hogy a nemes áldozatok fil-léréi ne legyenek elveszve, melyek a haza felvirágoztatására valának szentelve.

A pótanfolyamot végzett tanítói kar.

Országgyűlés.

Pest, sept. 28.

Elnök Somssich Pál; jegyzők: Széll, Jámor.

Elnök székéről felállva, meghatottsággal jelenti Bezerédj László képviselő halálát, ki 1848. óta minden országgyűlésnek egy ép oly szorgalmas és munkás tagja, mint kitűnő hazafi volt. Kéri, hogy a ház a gyászsebet feletti szomorúságát jegyzőkönyvileg fejezze ki. Jóváhagyatik, s elnök új választás kitűzésével bizatik meg.

A képviselők közül kérvényeket nyújtata-nak be: Ivánka Imre (szülő dézsma,) Irá-nyi Dániel (pótanfolyam hallgatói díjának 1 frta emelése,) Horn Ede (polgári házasság behozatala iránt.)

Gr. Andrássy miniszterelnök kihirdetés végett beterjeszti a 30 millió ezüst forint-

nyí kölcsönről szóló, ő felsége szentesítésével ellátott törvényjavaslatot.

Kerkápoly pénzügyminiszter törvényjavaslatot terjeszt be a direct adók reducálása tárgyában, mit mellékleteivel együtt az ugy is egyútt maradót pénzügyi bizottsághoz utasítottatni kéri.

Ghyczy Kálmán ennek folytán visszaveszi idevonatkozó határozati javaslatát.

Mire a jegyzőkönyv hitelesítettén, elnök jelenti, hogy legközelebbi ülés oct. 28-án leendő.

Ülés vége 11 óra 30 perc.

Városi közügy.

A „K. Közlöny“ Δ jegyű cikkezése még mindig sir és jágat a városi képviselőtestületől kiküldött szervező bizottság megalakítása felett. Vigasztalására s a város érdekeért oly annyira dobogó keble hullámainak lecsapítása végett értesíthetjük őt arról, ha még nem tudná, miszerint Makoldi Sámuel és Simon Elek már benne vannak a bizottságban, „a nyomtatott czédulások“-nak egy vagy más okból kilépése által hely ürülvén számukra. Csak már most figyelmeztessék az utóbbit, azaz S. E.-t arra, hogy vegyen részt a bizottsági munkában. Hogy Jakab Elek úr még mindeddig be nem jutott, abban semmi kár nincsen, legyen meggyőződve t. Δ cikkezé! sőt részemről határozottan és épen a J. E. szavai-val szólva: „lelkem egész mélyéből, szent meggyőződéseimből“ állíthatom azt, hogy szeretném még a képviselőből is kimaradva látni. Megmondom miért?

Tudni fogja a t. Δ cikkirő úr azt, hogy a Kolozsvár története helyett J. E. által írt Cosmografia példányából 100 mondó százat magának tartott meg a város azért, hogy abból részeltesse a törvényhatóságokat s más erkölcsi testületeket, ha jutna mindannyinak belőle, de bajosan hiszem, hogy igen. Es mit tesz Jakab Elek úr? bead egy kérést a napokban a képviselőtestülethez a végett, hogy a köteles 8—10 és a szerkesztőségeknek 15, együtt 25-re menő általa már elküldött példány teritessék meg neki a város 100 példányából. Hallatlan valami, nemde Δ cikkezé úr? Még ha azt mondaná, illetőleg kérése Ime, városi képviselő! nem tartozol ugyan, mert az az én teendőm lenne, azok kielégítése az én részemre jutott 500 példányt terheli, de mégis légy szives és küld meg a kormánynak a szabályszerű köteles példányt; küldj több szerkesztőséghez is, hová jónak látod: akkor még csak hagyj! de nem így, hanem, miután már elküldötte köteleességéből kifolyólag a kormánynak illető — nem tudni tisztán hány, mert kérésében 8—10-ről szól, valamint azt sem tudni, melyik azon 15 szerkesztőség, a melyeket érint, s a melyeknek már elküldöttek vagy elküldendőek lennének a részükre kért 15 példány: fogja magát és avval indokolja e tárgyú folyamodványát, hogy még a szerkesztőségeket is erkölcsi testületekké avonceliroztatja nagy szabadelvűséggel, csak azért, hogy

a kérdéses 25 ingyenpéldány miatt ne ő károsodjék, hanem a város jusson azon helyzetbe, hogy a tán 100-nál is több erkölcsi testületet 75 példányból elégítse ki, ha képes, ha nem: nyomasson új kiadást s a kiadásra jogot folyamodjék a szerzőhöz. Nemde szép lenne Δ úr?

Ime, ez az ok, a miért nem kívánjuk J. E. urat sem a bizottságban, sem a képviselőtestületben látni, sem megérni azt, hogy a fennebb jelzett kérése teljesítve legyen.

A mi a Simon Elek-párt számarányát illeti: arra is van egy ártatlan megjegyzésünk.

A most küzelebbi polgármesteri választásnál M. S.-re esett 48 szavazat tulajdonosai 4 cathegóriába sorozhatók, u. m. 1. telivér Simon Elekták; 2. Makoldisták; 3. Filep István-ellenesek és 4. Nagy Pétert magán- és felekezeti érdekből gyűlölők csoportjaiba.

Az utóbbi 3 osztálybeliek a S. E. inyere ugyan, de nem az ő szép szemeért vagy rendeltére, mint a telivér Simonisták szavaztak M. S.-ra; ennél fogva azokat nem lehet Simon Elek-pártiaknak nevezni. Még pedig azért nem, mert:

a) a Makoldisták azért szavaztak jelöltjükre, mert képebbek, alkalmasabbnak tartották őt, mint F. I. t és szavaztak rá azért, mert szívök inkább húzott ahhoz, mint ehhez.

b) A F. I.-ellenesek azért szavaztak M.-ra, mert F. I.-ra személyes okból neheztelnek és készek voltak bárkire szavazni, csak rá nem.

c) A N. P. gyűlölők sem M. S.-t, sem F. I.-t nem szerették s nem akarták polgármesternek, de ez utóbbira még azért sem szavazhattak, mert ő a N. P. jelöltje volt.

Végül kifejezzük Δ urnak azon óhajtatásunkat: nagyon kíváncsiak vagyunk látni a 4 évi jegyzőkönyvi adatokat, csak ki vele bátran! hadd lakoljon, a ki hibás. p. t.

KÜLFÖLD.

Kolozsvár, september 29.

(s.) A francia közvéleményt és sajtót két dolog foglalkoztatja most leginkább, úgy szólva: a vám-egyezmény és a bonapartista üzemek.

A vámegezményt illetőleg, valószínű, hogy Thiers fíradozásai sikerre vezetnek s meg fog az egyezmény köttetni, anélkül, hogy Thiers kénytelen lenne a nemzetgyűlést egybehívni s a nélkül, hogy a nemzetgyűlés kénytelen lenne formális határozatot visszavonni. A negyedik félmilliárd is mindeusetre már legközelebb ki fog fizettetni. Erre nézve ezt írja „Sern. fin.“: Azon helyzetben vagyunk, hogy közölhetjük, miszerint a negyedik félmilliárd fizetése tekintetében követelt garanciák megvannak és pedig úgy, hogy a negyedik félmilliárdot, melynek 1872. május havában kellene tulajdonképp lefizetnie, már két hóval a fizetési határidő alatt ki fogjuk fizetni.

A bonapartista cselszövényeket illetőleg: mind az antibonapartista sajtó, mind

man nyelvek között is vannak olyanok, melyek fonetikai, és vannak olyanok, melyek historiai ortográfiával bírnak.

A német ortográfia, mint tudva van, fonetikai, habár egyes esetekben a történeti alapelv is mint „berathender Beisitzer“*) bir csekély befolyással némely szó írása meghatározására.

A történeti ortográfiák classicus példányakép magaslik föl az angol ortográfia. No már ehhez képest magát a francia ortográfiát is nézhetjük fonetikainak. A mely idegen az angol nyelv tanulásával foglalkozik, az tudja, mennyi vesződésebe kerül, a míg az angol nyelvet csak valamennyire is megtanulhatja olvasni és írni. Mi itt nem azon nehézséget értjük, melyet az idegennek némely sajátos angol hangzó kiejtése okoz, hanem azon vesződéset, a mibe az kerül, a míg az ember valahogyan fejébe bírja verni, hogy minő hangot tulajdonítson a különböző szókban előforduló egy és ugyanazon betűnek; hol illeti p. o. az e-a-t-i és hol e hang stb. Ha valaki azt hinné, hogy az angolok azért ragaszkodnak örök ölt ortográfiájukhoz, mivel azt tökéletesnek tartják, az végzetlenül csalódnék. Tekintélyes angol nyelvészek igen előnyösnek tartanak, ha az írás és beszéd nagyobb összhangzásba volna hozható. De a változtatást felelte neheznek tartják, sőt állítják, miszerint ügyetlenül hozzákezdve, még azon kis tréfa is könnyen megtörténhetnék, hogy egészen más nyelvhez jutnának, mint az, a melyen Shakspeare és Byron írák műveiket.

Miután már láttuk, hogy még az ugyanazon nyelvcsaládhoz tartozó nyelvek között is

*) Vernaleken szavai.

pedig a kormány nyugtalan; s e nyugtalansága napról-napra növekszik. E felfogást azonban német, a berlini kormányhoz közel álló lapok helytelennek jelzik. Érdekese, a mit a tekintetben az inspirált „Kreuz Ztg.“ ír:

„Egy idő óta — így ír nevezett lap — sokat tudunk beszélni bonapartista öszszeesküvésről, sőt a ravasz „Indépendance belge“ még azt is tudni akarja, hogy Napoleon császár (sic!) egy ezred megvásárlására pénzt adott ki, hogy a minisztereket el akarja fogni stb. A mi már most a conspiratiót illeti: öszszeesküvést kholni tudnak jól az imperialisták; de sokkal okosabbak, mintsem a balhitben ringatnák magukat, hogy eljött már az idő, mikor egy másodík „elbai visszatérést“ sikerrel lehetne színehozni. Nem, conspirálni nem conspirálnak. De igenis izgatnak, vesztegetnek, bujtogatnak, mintegy megdolgozzák — hogy így fejezzük ki magunkat — a népet szóval és írásban; kizsákmányolják inséget, nyomorát, valamint a nehézségek ezer meg ezerfejtű hydráját, melylyel a kormánynak meg kell küzdeni s igekezknek az „egykor és most“ közti különbséget az „egykor“ előnyére feltüntetni. S ugy látszik, annyira bizonyosak a jó eredményről, hogy a plebiscitum már túlhaladott álláspont reájok nézt, s nem kételkednek, hogy egy „constituante ad hoc“ épen azt a szolgálatot tenné. Természetesen mindenütt, a bonapartista körökön kívül, gunyolódnak velők s nevetik őket. Pedig a kormány egészen komolyan veszi a dolgot, a miben van valami igaza.

S ez éberségen bizonyosan hajótörést fognak szenvedni nemcsak a bonapartista, de mindenemű orleanista, legitimista és journalista üzemek; roppant elfogult pessimismus kell ahoz, hogy kételkedjünk a felett, hogy Thiers azon férfi, ki a legborzasztóbb vihar közepett ragadva meg hona kormányrudját, azt eddig s a legbámulatosabb szerencsével fenn tudta tartani a tomboló zivatar közepett, most ne tudja még a kisebb zátonyokra át az államhajót a mérsékelt és becsületes köztársaság ama révébe bevezetni, mely egyedül képes a francia nép állami létét biztosítani.

Hasonló hangon ír a „Kölnische Ztg.“

A versaillesi haditörvényszék előtt e hó 23. a „commune kiskorui“, mintegy tizenöt, 11—16 éves párisi gamin állott, mindannyian azzal vádolva, hogy a kormány csapatai ellen fegyvert emeltek. És valóban e sühanczok — egynek, a 11 éves Lebergnek kivételével — önként bevallották, hogy a torlaszok mögött fegyvert használtak a rendez katonaság ellen. E „kiskoruk“ mindnyájan a legegységdűbb arcezzal jelentek meg a törvényszék előtt s csak egy pár legifjabb sirt közöltük. Vallomásaik szerint a nyomor hajította őket a commune karjaiba. — A haditörvényszék kimondotta, miszerint tettök fiatal koruknál és műveltségüknél fogva beszámítás alá nem jöhet sehátározta, hogy a kiket szüleik visszakövetelnek, szabadon bocsátja, a többiek pedig 21 éves korukig valamely javító intézetben helyezik el. Az ítéletet mindnyájan megelégedetten

vannak olyanok, melyek fonetikai, és vannak olyanok melyek historiai ortográfiával bírnak: lássuk az alapelvek melyikén nyugszik a magyar ortográfia? . . . A ki ortográfiánkat csak futólagos figyelemre is méltatta, az könyven felfedezheti, hogy ortográfiánk fonetikai. Fonetikai, mivel az írásban csak azon hangokat találjuk megjelölve, melyek a helyes kiejtésben hangzanak. Itt már valaki azon kérdést intézhetné hozzánk: melyik az a helyes kiejtés, melynek alapján magyar ortográfiát fonetikainak nevezők? Hiszen cikkünk elején azt állítottuk, hogy irodalmi nyelvű az alföldi nyelvjárás van emelve, de ennek, mint ilyennek, ha jellemét fenn akarja tartani, a nyelvjárásokkal kölcsönös hatásban kell állni. Ez állításunkból egész következetességgel az foly, hogy helyesírásunk, ha fonetikai, az alföldi nyelvjárás, és azt, a mit az alföldi nyelvjárás a többi nyelvjárásokból magába fölvelt: fonetikai alapelemeikre szétszedve adja vissza. Már pedig ez nincs így; tehát ortográfiánk nem fonetikai. . . . No, most mindjárt saját magunkkal jövőnk ellenmondásba; holott épen semmi kedvünk nem volna, magunkat ily ajánlatos színben tüntetni! fel e lapok érdemes olvasói előtt! . . . Szerencsénk, hogy a német ortográfiával van dolgunk! Ekkor aligha meg nem történék velünk is az, a mi egykor azon német grammatikussal történt, a ki a helyes kiejtést, a melyhez magát az írásnak szabnia kell, Szászországban kereste. Volt is oka aztán megbánnia ama gondolatlanságát, hogy a „reene Hochtetsch“ és a „kohrschamer Daner“ földet jelölte ki a richtige Aussprache hazájának. Mi azonban sokkal szerencsésebb helyzetben vagyunk, mint a német grammatikus, a mit főleg csakis azon szerencsés

de minden megindulás nélkül hallgatták; ötöt a szülők visszaköveteltek, a többi a dologháza adatott.

A KELET magán-távirata.

Feladatott Pesten, sept. 30. 10 ó. 30 p. d. e.

Érkezett: sept. 30. 11 ó. 10 p. d. e.

Elnököknek a mai hivatalos lap szerint kinevezettek Jokszman Nándor a gy.-fehérvári, Halmágyi Sándor a n.-enyedi, Sustai Miklós a fogarasi, Binder Lajos a medgyesi és László György a tordai törvényszékekhez.

Hohenwarth a császárnál több tartománygyűlés felosztását sürgeti. Az osztrak kormány a kiegyezési politikát folytatja, a pártvéleményt nem nyomja el, hanem kibékíti.

Fiumében az ujonczozás zavarokat idézett elő.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, september 30.

— A hivatalos lap mai számában olvassuk; Ő császári és Apostoli királyi Felsége a következő legfelsőbb kizárat méltóztatott kibocsátani: Kedves öcsém József főherczeg! Az utolsó napi hadgyakorlatoknál a magyar honvédségnek legelőször volt alkalom nyujtva, hogy nagyobb hadtestekben s a közös hadsereggel együttesen működhessek, s minthogy valamennyi alosztály oktatásában s kiképzetetésében az előmenetelt örömmel vettem észre, az általánosan tanusított buzgalomért teljes megelégedésemet nyilvánítom. Együttal kellemesen inditva érzem magamat, hogy kedves öcsémnek, a honvédség kiképzetése körül szerzett kitünő érdemei elismerése körül, ezennel a szent-István-rend nagy keresztjét adományozzam. Kelt Póthon, 1871. évi sept. hó 27-én. Ferencz József, s. k.

— Az oktatásügyésrség az erd. gazdasági egylett előterjesztése folytán, a rendelkezése alatt álló ilyczélul alapból, 400—négy-száz o. é. forintot utalványozott segély-pénz címén a boldogult Kócsi Károly özvegyének és árvaának, azon érdem előismeréséül, melyet Kócsi Károly „közégségi faiskola“ című közhasznu műve megírása és kiadása által a gazdasági ösmeretek terén szerze magának. Az özvegy hálájához minden tudomány-barát előismerése csatlakozik a miniszter által.

— A Kolozsvárt felállított államszámviteltani vizsgáló bizottság elnökévé a m. kir. pénzügyminiszter. Jánosy László m. k. pénzügyi tanácsost nevezte ki. —

— A honvédség hadgyakorlatai véget értek. — A csapatok begyakorlottsága, daliassága, fegyelme, az igazi katonai szellem, mely azokat át'engli, minden oldalról a legteljes elismerésre talál, s a nemzet bizonyá-

vételtennek köszönhetünk, hogy a magyar irodalomnak mindig volt és jelenleg is van központja, székvárosa. Mi tehát most is határozottan állítjuk, hogy ortográfiánk fonetikai. Minő alapon? . . . Megmutatjuk.

Történelmi igazság, hogy a magyar írói nyelv alapját az alföldi nyelvjárás képezi. Midőn már az alföldi nyelvjárás (természetesen kissé megnevesítve) írásba volt foglalva, az ezáltal irodalmi nyelvű és a közügyekben hivatalos nyelvű válván, fejlődési processusba hozott. Meglevén az írásnak visszaható befolyása a nyelvre, az, az ekként fejlődési processusba hozott nyelvre is szabályzólag hat; de ez részint a fejlődési processus folytán, részint a különböző nyelvjárások hatása következtében az írás szabályzó befolyásától mind inkább inkább függetlenné teszi magát, míg végre az írást kell a megváltozott kiejtéshez alkalmazni. Helyreállítván az öszhangzás az írás és beszéd között, az élőbeszéd fejlődési processusát az írás ismét nem lévén képes meggátolni, újabb úr keletkezik az írás és beszéd között, a mely ismét csak az írás megigazitásával szűnik meg. És ez eljárás tart mindaddig, a míg a nyelv élete, vagyis legalább addig, a míg a fonetikai alapelv át nem adja az uralmat a historiai alapelvnek.

A ki ez elmélet helyességéről meg akar győződni, vegye kezébe a „Napló“, „Kelet“ vagy „Hon“ valamelyik számát, s hasonlitsa össze legrégibb nyelvmemlékünkkel a „Halotti Beszédek“-kel, s látni fogja, hogy csak néhány század óta is mennyi változáson mentek át a magyar szók. E régi nyelvmemlékben igen sok szóban fog az olvasó oly betűkkel találkozni, melyekhez ma már a kiejtésnek semmi kö-

„KELET“ TÁRCZÁJA.

A helyesírás és alapelvei.

(Folytatás.)

A jelentékenyebb román nemzetek közül az olaszok, [már a XVI. században, — a spanyolok pedig e század második évtizedében a fonetikai alapelvet emelték érvényre ortográfiájokban; míg ellenben a francziák és oláhok (románok) ortográfiái a historiai alapelv uralma alatt állanak. Hogy a francia nyelvtudósok is régóta ismerik a fonetikai ortográfia előnyeit, eléggé tanusítja a francia akadémia azon hajározata, a mely az ugynevezett l' orthographe de Voltaire-t (az oi és a mai fölosztása), mely Voltaire korában vizsgálgra nem talált, már három évtized előtt elfogadta. Daczára mindennek, a francia ortográfia ez idő szerint mégis historiai. A legtöbb francia szóban a betűk egész halmaza tűnik szemünk elé, melyek ma már a kiejtésben épen épen nem hangzanak. Irja p. o. a francia: heureux, és kiejti örö; írja: eaux, és kiejti: ó. És így tovább számtalan esetben. Az írás és kiejtés között nyilvánuló ezen különbséget megfoghatatlannak találók, ha nem tudók, hogyan keletkezett? A most csak írott betűk évszázadok előtt még hangzottak a kiejtésben s daczára a megváltozott kiejtésnek, az írásban maig is maradtak. E betűk ma már csak történelmi jelentőséggel bírnak, azaz mutatják, hogyan hangzottak a szók évszázadok előtt.

Valamint a román nyelvek, ugy a ger-

ra a legnagyobb hazafias örömmel fogja látni, hogy reménye, várakozása, melylyel a honvédség iránt viseltetett, már is oly fényesen teljesült. A honvédségről szólva, még egy hírt jegyzünk fel. A hadgyakorlatok alkalmából, Pestre jött porosz főtisztek megérkezésük után azonnal tisztelegni kívántak gr. Andrássy miniszterelnöknek, kit azonban nem találtak honn. Váczott azután gr. Schweinitz alezredes mutatá be őket gr. Andrássynak. — A külföldi katona vendégek Pesten Hollán Ernő vezetése mellett az országgyűlés mindkét házának helyiségeit megtekintették. — A felsőházban társalogtak, Toth és Wenckheim miniszterekkel.

— **A harmincz millió ezüstit forint névértékű államkölcsön felvételéről** szóló törvény-czikk az országgyűlés mindkét házában sept. 28-án kihirdetett, s maga a törvényczikk a „Budp. Közl.” tegnap számban olvasható. —

— **Grimm urat**, az első erdélyi vasút főszámvevőjét bizta meg a kormány a magyar államvasutak számviteli könyveinek átvizsgálásával, ki e munkát már befejezte és egy terjedelmes emiékíratot mutatott be erről a közlekedési miniszteriumnak.

— **Az „egyházi reformegylet”** alakító közgyűlése (Pesten), programja. Okt. 2-án a ref. főiskola nagy termében ismerekdő találkozás és előleges conferentia. Okt. 3-án közgyűlés, melynek tárgyai: elnökválasztás; Ballagi Mór felolvasása a reformegylet feladatáról; a különböző alapszabály javaslatok tárgyalása; Szeremley Samu felolvasása a hitczikkek szerepéről a jelenkor vallás-egyházi kérdésében; a választmány megalakítása.

— **Szász Domokos** és Szász Gerő helybeli év. ref. lelkészek, tegnap utaztak el az egyházi reformegylet közgyűlésére. Ferencz József és Simén Domokos pedig a holnapi vonat-tal lesznek ugyanoda elutazandók.

— **Hirtling Mária**, a pesti nemzeti színház egyik tehetséges tagja, hosszas betegség után 33-ik évében sept. 27-én meghalt.

— **Az igazságügy-miniszteriumhoz** sept. 27-ig 5400 s egyenlő folyamodás érkezett az ülnöki, járásbírói, és alügyészi áldomásokra. Az illető iroda ajtajában azon folyamodók, kik személyesen adják át folyamodásaikat, oly tömegben állnak, hogy néha órákig kell várakozniok, míg a folyamodások kézhez nyújthatják. A záridőig nyolcz kilenczezer folyamodást várnak, s a folyamodók bélyegilletéket körülbelül százezer forintba becsülik.

— **Hersilie asszony** által dr. Campanile ur vezetése alatt okt. 1-én a redoute-teremben tartandó delejes-estély műsorozata. Ill-ső szakasz. 1. Zene-előjáték. 2. Delejezés az akarat ereje által. 3. Érzéketlenség a fájdalom ellen és szaglásihiány. 4. Vonzó- és taszító-erő. 5. Az alvadás próbája tárgyak megnevezése által. 6. A delejes víz átalakításai. 7. A titokteljes szelence. 8. Zenebeli elragadtatás, énekléssel. 9. Felébredés. Második szakasz. 1. Zene-játék. 2. Delejezés távolról. 3. Az alvadás bizonylatai, összeköttetésben a közönséggel. 4. A légkör változtatása, mely az alvajáró nőt kö-

ze, pedig azok egykor mind hangzó értékkel bírtak, miután ortográfiauk akkor is fonetikai volt. Ez alkalommal az olvasó még azon alappal is tisztába jöhet, a melyen egyik nyelvészünk azon hirhadt állítása megszünt, hogy a magyar nyelv e jelenlegi hazájában évezred alatt legkisebbet sem változott.

A fennebbi elmélet alapján már egyenesen felelhetünk a kérdésre is. Midőn az alföldi nyelvjárást az irodalmi nyelv alapjául vet-ték föl, ez által távolról sem az volt célba véve, hogy annak természetes fejlődési folyamatait az írás conservatív hatása által szabályozzák, hanem az, hogy az alföldi nyelvjárás alapján egy, a többi nyelvjárások befolyása és saját fejlődési processusa által: az állam, az egyház használatára s az irodalom minden ágára alkalmas nyelv fejlődhesse. Az alföldi nyelvjárás tehát, mint minden nyelvjárás, melyre az írásbeli előadásnak visszaható befolyása hiányzik, ugyanazon természeti állapotban maradt, a melyen századok előtt, legfőleg is hangok tompolhattak el vagy olvadhattak össze, melyeknek megjelölésére az írói nyelvnek ma már betűi nincsenek. Innen már világos, hogy azon kérdés eldöntésében, ha vajon ortográfiauk fonetikai-e: a mai alföldi nyelvjárás nem szerepelhet. De minek fűzőnk tovább elmékedésünket; nyissuk fel jobb nyelvtanaink valamelyikét, hiszen nyelvtanok szü-kében épen nem vagyunk. Nyissuk fel pl. Dr. Riedl nyelvtanát, lássuk mit mond az e tekintetben. E nyelvtan 40. lapján ezeket olvassuk: „Mivel pedig a kiejtés különböző, a szók azon hangoztatását kell követni, a mely az úgynevezett mivelt, s az irodalmi nyelvet ismerő s ápoló körökben divatos.” — Ehhez nem kell ommentár; itt elég világosan rá van mutat-

rülfogja. 5. A természetes erő sokszorozása. 6. Részintes dermedtség. 7. A gondolatok átvitele. 8. Felébredés határozott időre.

— **Horvát Boldizsár**, mint poeta. A volt igazságügyér a jogászgyűlés bucsu-estélyén a következő szeszély-székért rögtönözte:

„Ki ifjúsága vig napjait éli
A férfiakat rendesen keféli;
Szereti a rozstát, ha nyári, ha téli —
Éljen jó kollegánk, a vidám Vrabély!

— **Pesti egyik tudósítónktól** vesszük e sorokat: Tisztelt szerkesztő ur! A „kolozsvári tüzlőt” pesti szereplésére nézve három megjegyzésem van: 1, az illető uri ember a győri egyenruhát viselte, de mellén volt „Kolozsvár” a mi „contradictio in se, 2, épen a győri parancsnok tett figyelmessé ez uri emberre, ki itt mint kolozsvári képviselő szerepelt, de Győrött az egyet tagjainak sorából kénytelen volt kilépni, mert az alapszabályok értelmében nem jelent meg a szokott gyakorlatokon, végre 3, épen e körülménynél fogva nem állott jogában tüzlőt egyenruhát viselni, míg valami egyet nem vészi föl tagjainak sorába.

— **A helybeli r. k. főgymnasium** ez idei tanévként ünnepélyes megnyitása alkal-mával az akad. templomban f. é. october 1-én délelőtt 10 órakor előadandó egyházi zenemű-vek: „Veni sancte spiritus,” Pichler Bódog Missa in C. mol, Brosig M. Graduale: „ave Maria,” Cherubini, fuvala soloval. Offertorium „in te sperávi” „Gotthard I. P. a mise végén fugain Es, Bach Sebestyén.

— **Biharmegyei muzeum.** Gyalokay Lajos Biharmegye közgyűlésén indítványt tett: mondja ki a megye egy régészeti egyet és vele kapcsolatban egy megyei muzeum szükségességét, szavazzon meg számára évenként rendes segélyt, s a tervrajz elkészítésére küldjön ki kebeléből egy küldöttséget. Ezen indítványt a megyegyűlés elvileg elfogadta, s egy három személyből álló küldöttséget bízott meg a javaslatlétellel.

— **Denunciatio:** Egy erdélyrészi szász a dolgok új fordulatján érzett mélységes szívbeli bánatát a „Deutsche Blätter” hasábjain önti ki „A németek Erdélyben” címliratu czikkében. Jel-lemezvén röviden a szász „nemzetet”, itteni régebbi állapotukat, végül így panaszodik: „Régebb az összes osztrák birodalmi kormány alatt állottunk és akkor meglehetősen volt dolgunk. Nehány év óta változott a helyzet; most a magyar miniszterium alatt állunk és ugyancsak szomorú állapotra jutottunk. (es geht uns herzlich schlecht). Eddig magunk hoztuk törvényeinket, a melyeket a kormány szentesített. Minden hivatalnokainkat kivétel nélkül mi magunk választottuk; iskoláinkat és egyházi vagyona-inkat mi magunk kezeltük; az utolsó iskola-szolgától fel a tanárokig és papig mindent mi választottunk. Most a magyar miniszterium ezen szép jogainkat el akarja venni, és annak jó részét már el is vette. Nemzetünk nem csak saját szerzeményi szép nemzeti vagyonnal bír, hanem korábbi fejedelmek által hűségért, ragaszkodásért és tett szolgálatokért örök időkre aján-

va azon nyelvre, melynek visszaadása ortográfiauk föladata. Hogy pedig e nyelvet nem hűn adja vissza ortográfiauk, azt még a leggonoszab szándékból sem lehet állítani.

Mi nem állítjuk, hogy mindazt, a mit a helyes kiejtésben érzékeltetni lehet, azt írásunk is mindenben hűn visszaadná. Mert van a nyelvnek egy oldala, melyet az írás által-ban jelöletlenül hagy, és ez a nyelvnek hang-sulya, vagy is a szótaghangsúly, melyet magával a szóhanggal összetévesztünk nem szabad. Ezen szótaghangsúlyról könnyen megkülönböztethetni az alföld kalászos rónáin szü-letett magyart az Erdélyi fenyő bércei közt született székelytől, ha mindjárt a szóhangokat, melyeket írásunk jelöl, egyenlő tisztasággal ej-tenék is ki. De feltétlen egyformasággal még a hangok előhozásában sem várhatunk. Mert finom hallás a hangoknak annyiféle árnyalata-it képes megkülönböztetni, hogy nincs írás szé-les e világon, a mely azokat mind megjelölni elégtelen ne lenne. A hangok kiejtése a beszéd-szervek alkotásától függ, miután pedig létezhe-tik két ember, kiknek beszédszervezetük feltétle-nül ugyanaz lenne, világos, hogy a hangok ki-ajtása csak két embernél is feltétlenül ugyan-az nem lehet. A mint már minden egyes em-bernek megvan a maga sajátos beszédmód-ja, úgy egész tájak, vidékek lakóinak is meg-lehet azon beszédbeli tulajdonságuk, hogy bi-zonyos hangokat sajátos módon ejtenek ki, anélkül azonban, hogy ezen sajátosságosság annyira jelentékeny lenne, miszerint azoknak meg-jelölése az írásban nélkülözhető ne volna.

(Vége következik.)

Gergely Lajos.

dékozott fekvőségekkel is bír. A magyar ál-lamnak ugyan van az ország számára urbéri-ségi törvénye, és ezen törvény szerint sem sa-ját szerzett vagyonunkat, sem ajándékozott jó-szágaikat el nem lehetne venni. De mivel a magyar miniszterium ezen vagyon és jószágo-kat szeretné nálunk meg nem hagyni, ezért é-pen most van egy urbériségi törvény munka alatt, a melynek ereje csak is a Királyföldre (Szászországra) fog kiterjedni, és a melynek a-lapján tulajdonunkat el fogják venni. És ha egy-szer önálló vagyonunk nem lesz, az abból ki-folyó függő állapot következtében nemzetiségünk ereje sokkal könnyebben összetörhetik. Ideje hogy ezen egy békés és mivelt néptörzs ellen inté-zett erőszakot a mivelt Európa és különösen Németország figyelmére mértassa. A mi itt tör-ténik égbekiáltóbb az, hogy ez figyelemre méltatás nélkül keresztülvitetik, és hogy a köté-l nem csak egész csendességben a nyakunk kö-rül tétetik, de valóban össze is húzzatik. Az igaz hogy mostani alkotmányos kormányunk nem hajlandó továbbra is privilegiumokkal tűn-tetni ki az egységes magyar állam egy kis tö-redekét; de az is valószínű, hogy Európa nem igen fog casus bellit látni a dolgok ez alko-mányos fejlődésében.

— **A Deutschfelejkönyvnyomda** és kiadói részvény társulat lapkiadványaira a közelgő új évnegyed küszöbén kötelességünknek tartjuk ol-vasaink figyelmét fölhívni. A Képes világ, Di-vat és Heti Kronika fölött különösen ki kell emelnünk a Magyarország és Nagyvilág című mind külalakjára, mind beltartalmára nézve kitűnő képes lapunkat, mely bátran kiállja a versenyt bármely külföldi ilyszaku folyóirattal; és a Kis lapot, mely mind kedvezőbb és vendé-gévé válik a gyermekvilágnak. A kiadások elő-fizetési fölhívásai minden köny kereskedésben találhatók levén: a részletekre nézve oda uta-sítjuk olvasóinkat.

KÖZGAZDASÁG.

A leendő tömösi vagy bodzai vaspálya hadászati szempontból tekintve.

Ugy tudjuk, miszerint még nem jött létre teljes megállapodás arra nézve, hogy — az Ojtozi vonal kivételével — leendő vaspályánk Tömösön vagy Bodzán át fog e csatlakozni a roma-niai in spe pályával.

Míg a tömösi pálya vonalnak a Predialon való átvitele, valamint Romániában a Frava menténi munkálat Ploestig több költségbe ke-rülne a 480 lábnyival törpebb nyieni vagy mintegy hasonló magaslati arányban álló más, a bodzai szoroszhoz vezető, hogy át utalás; — meg kell fontolnunk azon előnyöket, melyeket a tömösi szoros hadászati és harcászati tekintet-ben Erdélyre nézve nyújt és melyekre nézve a pályának ott léte vagy nem léte befolyást lénye-gesen nem is gyakorolhat, azon hátrányokkal szemben, melyek a bodzai vaspálya által egy netalán bekövetkező keleti háboru esetére re-ánk nehezülhetnének.

Vizsgáljuk meg a földabroszt és felismerhet-jük, hogy a tömösi szoros a határszéltől egész a Dürste — Bácsfalusi vonalig egy dandár ál-tal bár mily tulnyomó erő irányában hatással védhető, (természetesen G. K. és más alsóbb foku muszka vezetők közbejövetele nélkül, — fájdalom, hogy Ephialthes mindig akad!) — Dirstie és Bácsfalusi vonalán, — magától érte-nő — már nagyobb tartalék szükségeltetnék a Brassó vagy Háromszék felé törekvő megfékezé-se és visszanyomására.

De pillantsunk Bodzafelé, ott a Kraszna pa-takának a Bodzába ömlésétől azaz a határszél-től, mely ugyan a Bodza balpartján a hetiagu mare patakának a Bodzávali egyesüléseig azaz egy mértföldnyivel kijebb rug, — kezdve a szorost oly széles völgy talppal találjuk, hogy az üveg hutától szitász-bodzáig már nagyobb védelmi erő szükségeltetik, mint az egész tömö-si szoros hosszában. —

Szitász-Bodzától, Bodza-Fordulóg a szor-os, a hegység 45 foknyi szögben tölséralak-ban tágulván, az ellenség fejlődését elősegíti és mind nagyobb véderő vonalban állíthatását te-szi szükségessé különösen a Seredahegy déli lej-tőjén t. i. Tápatakn és Bárkány közti szinte egy mértföldnyi arcvonalon, mely az utolsó ha-tásos védvonalat képezné, mennyiben három Há-romszékre vezető ut torkolatait védi és két Brassófelé vezető utat jobb szárnyával fűdöz, mely állás ha elvész, az előre nyomuló ellen-ség Zágón, Borosnyó, Lisznyó, Nyien és Zaizo-non keresztül akár a Feketetűgy, akár az Olt vagy Barca védvonala felé kényszerítve szerint fejlődhet, — de ott divergáló utat egyaránt védhetni és szorításban védhetni annál ba-josabb, mert az ellenség a pálya segítségével pihent tartalékjait hozhatja a tűzvonalba.

Az így behatolt ellenség a bodzai pálya udvart raktárnak használhatván fel, egész ké-nyelemmel folytatja „céljához vezető útját, s ha később vereséget szenvedne, ismét őt utja marad nyitva haza felé, sőt raktárát a pálya udvarról biztonságba helyezendő Sitász-bodzánál csak fél napig kell üldözöinek gátot állítania, azután mindig szűkebb levén a völgy illetőleg szoros, ismét az ővé az előny.

Nem tarthatjuk helyesnek a pálya vonal szervezése által ott nyitni utat hol reánk néz-ve netalán veszélyt hozóvá válhatnék, mert va-lamint a középkorban hadjáratok hajozható vi-zek partjain folytatattak, úgy most természete-sen a vaspálya vonalok nyújtják a legjobb had-miveleti vonalokat, mert a mozdulatokat és szál-lításokat segítik elő, — a vaspályát pedig Bod-zán át építeni annyit tenne, mint bár mily név-vel nevezhető Kelet felől jövő ellenséget oda invitálni. — Az igaz, ha Tömöst tartanók vas-uti összeköttetési vonalként, azért Bodza felől mégis várhatnánk esetleg támadást, de soha se oly mérvben, mert az oda vezető határon túli utak csak csekélyebb erejű és lassabb mozdula-tokat tesznek lehetségesekké. „Nemere.”

Gabona ár Kolozsvárt sept. 28.

(Alsó a. mérő, középár.)

Tisztabúza 5 frt. 66 kr. Elegybúza 4 frt. 50 kr. Rozs 3 frt. 30 kr. Arpa — frt. — kr. Zab 2 frt. 20 kr. Törökbúza 4 frt 80 kr. Pityóka 1 frt. 50 kr. Marhabúsfontja 20 kr.

Távíratí tudósítás a bécsi tőzsdéről.

Sep 27-án 5%. Metalliques 100 frt 58.50. Kamat—. 5%. Nemzeti kölcsön 100 frt. 68.85. 1860. Kölcsön 101.50. Bankrészvény 770. Hi telintézetí részvények 289. frt. 293.50. London 10 ft. st. 119 frt. 20 kr. Ezüst 120. — Cs. kir. arany 5.70. — Napoleondor 953.5/10. Urbéri kötvények: Magyarországi 80.—. Temesi 78.50. Erdélyi 77.— Horváthországi 86.25.

Felelős szerkesztő **Szász Béla.**

Nyiltér*)

Tekintetes szerkesztő ur!

Azon meggyőződésben, hogy becses lap-ja igazságos felszólalásoknak tért ad, bátor vagyok alábbi nyilatkozatom közzétételére fel-kérni:

A Gyula-Fehérvárt megjelenő egyházi és iskolai hetilap sept. 27 ki 39. számában a vegyes rovat alatt, országgyűlési követ jelölés cim alatt ez áll:

„Elején baloldalt emlegettek s Halász Jakab ügyvéd mint ilyen már a közvéle-ménynek át is adatott. Ő azonban egy reggel falragaszkokban letett politikai hitvallásával magát deákpártinak hirdetvén, minden, balol-dali várakozásnak egészen útját vágta. De a nézetek benne megváltoztatott pártállása mellett sem összpontosultak stb.

Nevezett lap tehát nem is gyanusít, ha-nem határozottan állítja, hogy pártállást vál-toztattam. Kijelentem, hogy ez arezáltan raga-lom és nem egyéb, mint az infallibilitás cer-berusait megillető kortesfogás.

Gyula-Fehérvárt 1871. sept. 28-án.

Halász Jakab
ügyvéd.

Idegének névjegyzéke

Biasini szállodájában Kolozsvárt, sept. 28.

Dobjitzky József birtokos K.-Fehérvárról. Bulbun Todor kereskedő M.-Láposról. Szappa-nyos Todor birtokos Tordáról. Ignác Károly lelkész B.-Hunyadról, Lászlai Ferencz birtokos M.-Gorbórol. Toroczka Sándor birtokos Pest-ről. Kovács Gyula magyarszínész Kolozsvárról. Felszegi Sámuel főbíró Sz.-Ujvárról. Bodor An-tal orvos M.-Vásárhelyről. Szöllősi Ignác jo-gász Járaból. Ankó János birtokos N.-Enyedről. Bodor Bertalan birtokos Sz.-Ujvárról. Kupfer-stik Albert mérnök M.-Vásárhelyről. Kritsa Márton kereskedő Gy.-Szent Miklósról. Pap Já-nos jogász Kolozsvárról. Grünloberg József ke-reskedő Fehérvárról. Zára Rézi Tekefalváról. Kassai Vidor magyar színész. Gerecsné magyar színésznő. Mátrai Béla magyar színész. Kovács Katalin magyar színésznő. Szentgyörgyi István magyar színész. Krasznai György magyar szí-nész. Pelika Ágnes magyar színésznő. Ujhelyi Mari magyar színésznő. Lenkei Gyula magyar színész. Izmael Márton birtokos Pestről. Fe-lete Márton kereskedő Egersről. Lászlófi An-tal kereskedő Dézsről. Riechtzeit Herman ke-reskedő M.-Vásárhelyről. Dr. Dózsa Sámuel M.-Vásárhelyről. Veisz Náthán utazó Pestről. Várföldi Ferencz hivatalnok M.-Vásárhelyről. Koszhausz Ritter málór M.-Vásárhelyről. Va-szerman Rezső birtokos M.-Vásárhelyről. Kon-kori Mari k. a. Fehérvárról. Mártonfy János kereskedő N.-Enyedről. Almási Károly honvédfő-hadnagy Tordáról. Balázs Emil sóbánya fő-nök Tordáról. Medvetzky Sándor birtokos N.-Enyedről. Grau Lajos birtokos Pestről. Petri-sány János lelkész Sebesvárról. Lukovics Béla zenész Pestről. Pogány György főispán Nagy-enyedről. Gratza György ügyvéd B.-Hunyadról. Balog Károly birtokos Dézsről. Bilintzky József birtokos Dézsről. Fábian Ferencz kereskedő M.-Vásárhelyről. Blasek Ferencz kereskedő Ma-ros Vásárhelyről. Marafy József birtokos Maros-Vásárhelyről. Csehoifszki Jakab Tordáról.

*) E rovat alatt közöltékért csupán a sajátja-ság irányában vállal felelősséget. szerk

HIVATALOS.

768. 1871.

(338)

(1—3)

Hirdetmény.

Maros-Ludas község vásárvám joga 1872-dik év Január 1-től kezdőleg három egymás után következő évekre árverezés útján hasznosbérbe fog adni, árverezési határnapul **folyó év October hó 31-ik d. u. 3 óra** tűztetik ki Maros-Ludason a községi irodában, hol az árverezési feltételek bár mikor megtekinthetők.

A Maros-Bogáthi járás szolgabíróaságtól. Maros-Ludason, 1871. September 22-én.
DEÁK SÁNDOR, szolgabíró.

NEM HIVATALOS.

(337)

(1—1)

A kolozsvári állami képezdek igazgató tanácsa által utólagos jóváhagyás reményében a **fitanító képezdebe állami** köztartási segédmezők mellett felvették a következő növendékeket: Árkosi Lajos, Banyai Lajos, Bartha Gyula, Bőjtse Sándor, Déési Sándor, Drágomán Joáchim, Egri József, Fülöp Ferencz, Gáál Sándor, Kolesár Lajos, Molnár Ferencz, Nagy Géza, Nagy Béla, Oblátek Kálmán, Orbán András, Pap János, Rieger Imre, Szász Károly, Szabó István, Sándor Ferencz, Santa István, Tamási István, Zsákó János, Juhász János, Juhos Márton, Zsigmond Lajos.

Balu László és Pap Péter a felvételi vizsga kellő sikerrel letétele után vétetnek fel. Fennjeleltak felhivatnak, hogy folyó **October hó 7-ik napján** jelentsék magokat igazgató Pál Ferencz úrnál (bel-királyutca 33 szám alatt).

A **tanítónő képezdebe** bennlakóknak felétettek: Böhm Jenke, Gibbon Ida, Ágh Emma, Péterfi Borbára, Muresanu Lukreczia, Pál Luiza, Székely Ilona, Bárány Anna, Szikszai Ilka, Bogdánfi Anna, Teslács Agnes, Zsigmond Gizella, Tóth Ida, Kis Klára, Békési Lila, Molnár Matild, Manu Anastasia, Amberboi Anna, Seifert Mária, Verényi Károlyina.

Béjáróknak: Rivnyák Julia, Gelch Luiza, Prohászka Luiza, Vadas Zsuzsika, Wittenberger Gizella, Indali Etelka, Both Vilma, Beddi Anna, Izai Teréz.

Fennjelelt növendékek felhivatnak, hogy f. évi **October 8-án** jelentsék magokat igazgató Tészari Ida kisasszonynál a képezde helyiségében.

Kolozsvártt, sept. 29-én, 1871.

KOVÁCSI ANTAL, a tanács jegyzője

(336)

(1—16)

Cs. és királyi

Eddig fölülmulhatlan!

kiz. szabadalm.

valódi

tisztított

CSUKA-MAJ-OLAJ

Maager Vilmostól Bécsben.

A legtisztább, legjobb, legtermészetesebb és elősmert leghatásosabb ször MELL- és TUDÓBAJOK ellen, görvöltyek, borküldések, mirigybajok, erőtlenség stb. ellen, egy üveg 1 frt., vagy gyári raktárban Bécs, Backerstrasse Nr. 12, vagy a birodalom nevezetesebb gyógyszerei és fűszerboltjaiban kapható; a többiek közül következő czégeknek: Kolozsvártt: Binder Károly, Wolf J., Engel József gyógyszerészeknél. N.-Váradon: Nyiri G. gyógyszer. Kurlander Raf., Csorrenka Antal kereskedőknél. M.-Vásárhelyt: Jeney Károly gyógyszer. Bucher Miksa keresk. Székely Udvarhelyt: Solymosi J. gyógyszerésznél.

Czetz János és Társa

női- és férfi-divat Bazárja

(Kolozsvárt középütcza Folly-ház.)

Van szerencsénk tisztelettel tudatni, miután az **idei őszi és téli idényre** megérkeztek női- és férfi-divat Bazárunkban szépválasztékba legújabb divatu fekete és színes selyem-, szőr- és gyapjú női-köntös kelméink, berlini posztó kendők, szüreti és téli női felöltők, **kiházasításhoz szükségeltető** vásznak, pergáltak, grádlak, asztal- és kávézó terítékek igen jutányos árak mellett.

Lószőr és tollu párnák.

Selyem és Kázmír paplanyok, lószőr és kintű jó ruganyos madráczok. Agy terítékek, futó és szoba szőnyegek gyári árak mellett.

Divatból kimaradt, női felöltők fele áron alól kaphatók.

Azon tisztelt vásárlónak, ki 100 frtra divat-kelmét bevásárol, 24 darab rumburgi zsebkendő ár nélkül adatik.

Bécsi butor raktárunk

folytonosan és különösen a mostani **őszi idényre** gazdagon el van látva kiházasítás-hoz szükséges és kintű olcsó árak mellett, **szobabeli butorokkal**, felelősség mellett. Arany és álló díofa kerettű **tükreinknek** végképeni kiárulása gyári le szállított árak mellett.

Kárpitos és asztalos segédeinkkel minden pipere munkát készítettünk.

KÖLCSÖNKÖNYVTÁR.

Alólirt tiszte ettel tudatom a n. érd. közönséggel, hogy kölcsönkönyvtáramat

az eddigi helyiségből ugyan csak azon épület udvarában, külön e célra berendezett helyiségbe helyeztem át.

Kölcsönkönyvtáramat,

mely a magyar-, német- és franczia-irodalmat a legújabb s legkedveltebb regényeknek, most már több mint **tízezer kötetével** képviseli, s a legújabbakkal folyton szaporittatik, ajánlom továbbra is a n. érd. közönség becses figyelmébe, s reményem van olvasóim igényeinek mindenkor megfelelhenni.

Az előfizetési árak következők:

	1 hónapra	1/2 évre	1 évre	Biztosíték.
	frt.	kr.		
1 kötet kivételével	—	60	3 frt.	5 frt.
2 kötet	1	—	5 frt.	7 frt.
5 kötet	1	50	7 frt.	10 frt.
10 kötet	2	—	10 frt.	16 frt.

A könyvek az ünnep- és vasarnapok kivételével napoként 8-tól 1 és 3-tól 7 óráig kicserélhetők. A legújabb könyvek nyomtatott jegyzékkel a történt változások miatt még nem szolgálhatok, de az írott névjegyzék kölcsönkönyvtárban megtekinthető.

Egész tisztelettel:
STEIN JÁNOS.

319

3—24

Kolozsvártt gr. Teleki Domokos-ház udvarában.

TUROTZI LAJOS
férfi-divat és gyapjukelme raktára

Kolozsvárt középütcza Kisegítő-ház.

Van szerencsém tisztelettel tudatni a nagy érdemű uri közönséggel, hogy miután megnyagobbított **gyapjukelme raktáromat**

az idei őszi- és téli idényre

dúsan elláttam Bécsi és Brünni finom

kaput és nadrág szövetekkel,

bátor vagyok bármily divatu séta- és szalon-öltözeteket felválni lehet leg-jutányosabb árak és felelősség mellett.

Vidéki megrendelések mérték, vagy viseltes ruhák beküldése után gyorsan készítettnek.

(324)

(4—4)

SPIEL-INSTRUKTIONEN

für das Zahlen-Lotto

erteilt der Professor der Mathematik

R. v. Orlicg in Berlin, Wilhelmstrasse Nr. 129.

Täglich treffen Dankschreiben über mittelst meiner Instruktionen gemachte bedeutende Gewinne ein.

Zur nützlichen Belehrung über das Wesen des Lotteriespiels empfehle ich noch mehr bereits in 4. Auflage erschienenen Werk:

ANALYSE DES LOTTO

Wissenschaftliche Begründung

aller Vortheile im Zahlen-Lotto zu gewinnen nebst

kabalistischem Emporium.

Dasselbe enthält eine vollständige Geschichte des Lotteriespiels, alle antienten Verordnungen über Einsätze und Gewinnste, gibt theoretische Erörterungen und technische Unterweisungen etc. etc.

Preis: 2 fl. 6. w.

Von Orlicg, Professor.

Vorläufig in der Buchhandlung Joh. Stein's in Klausenburg.

(10—12)

(261)

(334)

(3—3)

Tapasztalt vendégilős kerestetik a

Nemessányi-féle

vendéglőbe

hidutca „Kék Szőlőnél.“ Értekezhetni Tauffer József kereskedésében Kolozsvártt.

(35—*)

Ajánlja

dúsan ellátott

FÜSZER-TÁRAT,

gőzlisztet,

valamint

kintű minőségű

faggyu gyertya- és

szappan-gyártmányait.

Kolozsvártt.

Mindenféle

nyereményeket.

és lezártól

(escampit)

Mindenféle

nyereményeket.

Mindenféle

nyereményeket.

Mindenféle

nyereményeket.

Mindenféle

nyereményeket.

Mindenféle

nyereményeket.

Mindenféle

nyereményeket.

Mindenféle

nyereményeket.

Mindenféle

nyereményeket.

(13)

(29—*)

Figyelemre méltó hasznos találmányok!

A LONDONI VILÁGKIÁLLÍTÁSON 1862-ben kitüntetett gyógyszeres illatszerek és öltöző asztali vegyészeti műkellékek.

BÁNYAY L. KÁROLY

Oktaveles gyógyszerész találmányai: és vegysz gyártmányai **KOLOZSVÁRTT** cs. k. patens által törvényesen védelmezve. Az egész osztrák birodalom és Magyarország területére cs. k. kizárólagos kiváltságot nyert: Gyógyszeres növényi

VICTORIA-PARFÜM.

Erősítő és szépítő illatszerek, mely általánosan hasznosnak elismertett: Mint illatszerek, mint szépítő mosdó-szer, mint szájjimosó, mint füstölő-szesz és a leghatásosabb ideg- és izom erősítő. Egy üveg tartalma 8 lat

VICTORIA PARFÜM.
Ára 1 frt 40 kr. o. 6.

Ezen illatszert 6 Felsője a császárné és királyné legmagasabb elismeréssel **PALOTA-FÜSTÖLŐÜL** elfogadni kegyeskedett.

Kitüntetett gyógyszeres-növényi

BALSAMIN HAJESSENTIA.

A hajkorpa gyors eltávolítására, a hajbőr tisztítására és erősítésére s főképpen a haj hullása ellen. Egy eredeti üveg tartalmaz 8 lat **BALSAMIN-ESSENTIÁT.**
Ára 1 frt 25 kr.

BALSAMIN HAJERŐSÍTŐ POMÁDE

A haj hullása ellen és a hajnövekedésnek elősegítéséül. Egy eredeti nagyobb tégely ára 1 frt o. 6. minden raktárban.

PURITÁS-PECSETTISZTÍTÓSZESZ

Melylyel minden **KELMEK** és **KESZ-TYÜK** színváltozás nélkül gyorsan tisztíthatók. Egy eredeti üveg ára 35 kr.

Kitüntetett gyógyszeres-növényi

AROMATIN SZAJVIZ.

A fogus erősítésére, a fogak épen tartására s tisztítására, és a szájrészek rendes ápolására, a könnyen vérző iny- és lógult fogak szilárdítására; ugy szintén az odvas vagy bérakott fogaktól, dohányzástól vagy egyébektől büzös-szájizag gyors elűzésére, és azonnal kellemes szájhellyel eszközölésére. Egy eredeti nagy üveggel: Ára 1 frt 25 kr. o. 6.

Kitüntette:

MAGYAR NEMZETI

BAJUSZPEDRÓ.

Általánosan kedvelt, szilárdul őszvetartó, s tetezés szerinti hajlékonyságú, mely a bajuszat nem tör, sőt fésüléskor sem tépi, s mivel zsebben hordozás alatt is megtartja eredeti jó minőségét, minden időszakban kedvezőleg használható. Egy Védjegyes ércz-dobozban ára 35 kr

Kitüntette:

ERDELYI-FLORA MOSDÓ és BE-

RETVÁLKOZÓ-SZAPPAN

védjegyes borítékban. Ára 25 kr. o. 6.

RARICAL BALZSAM:

TYUKSZEM IRTÓ GYÓGYSZER.

Mely által a „Tyukszem“ fájdalom és metező eszközök nélkül gyorsan és gyökeresen eltávolítható. Ára 1 frt.

Kitüntette Hajfestőszerek:

JUVENTAS-HAJFESTŐ-SZESZ.

Mely által az őszhaj, szakál, bajusz és szemöldök 1/2 óra alatt az ifjú kórhoz hasonló természetes szőke, barna vagy fekete, több hónapokig tartóan színezhető, és oly állandó, hogy a rendes mosdások után is változatlan marad. Használati eszközökkel és utasítással. Ára 2 frt 50 kr. o. 6.

Kitüntette:

ERDELYI FLORA POMÁDE.

A haj szépítésére és rendes ápolására. Érczetűs üveg-tégelyben. Ára 50 kr. o. 6. minden raktárban.

Az üvegeken kiálló betűkkel van jelelve:

BÁNYAY L. K. Kolozsvártt.

A fennebb jelölt szabott árakból minden Ducetes megrendelésenként 10%, azaz egy tized ár leszámitódik, nagyobb megrendeléseknél aránylagosan több kedvezmény van szabályozva. A megrendelések egyenesen Kolozsvárra a Redoute Átellenében lévő **BÁNYAY LITERÁTI KÁROLY** saját házához intézendők.

ORVOSILAG megvizsgálva, s VEGYTANILAG elemelve ÁRTALMATLAN létrészekből levőknek TALÁLTATTAK, s mint legjobb minőségűek

HITELESEN AJÁNLVA vannak.

ALÁÍRTA: BIZONYÍTVÁNYOK SZERÉNT MEGVIZSGÁLVA VEGYTANILAG ELEMVE ÉS A LEGJOBBAN AJÁNLVA: A LEGHIRESEBB VEGYTANÁROK, ORVOSTUDOROK ÉS MÁS NEVEZETES TEKINTÉLYEK